

Как славистиката да докаже верността на Житието Кирилово

Светослав Диамандиев

Ще започна изложението си с припомнянето, че първият екземпляр на Житието Кирилово (ЖК) е бил открит в Русия през 1469 г., а за пръв път двете жития са публикувани от А.В.Горски отново в Русия през 1843 г.

Странно е, че съдържанието на ЖК не е било анализирано от руските учени и не са били оспорени редица небивалици в него, което на първо място поставя под съмнение авторството на Учениците на Светите братя, както и обяснява ангажираността на същите учени със съдържащите се в житийния разказ груби панславистки тенденции с вероятно тяхно участие в някои деформации на смисъла на намерените преписи.

За да не звучи неубедително, ще спомена твърденията на славистиката за славянски произход на Братята, след като в ЖК са записани реплики на високо интелектуалния и широко осведомения Константин, че той не знае езика на славяните и не е запознат с културата им. Друго шокиращо сведение представлява съобщението за поисканата от славянския княз Растица религиозна помощ, която била организирана от василевса Михаил III по начин надхвърлящ очаквания от княза размер и включваща, според разбирането на Константин, създаване на писменост за славяните, но се тълкува от славистиката единствено до сътворяването на азбука. Странно и невероятно е допуснатото от василевса щото тази азбука да бъде различна от гръцката. В житието не се обяснява убедително защо Братята и Учениците напускат инцидентно Византия през средата на 863 г., което според последвалото развитие на описаните събития може да се определи като фактическо бягство. Фантазмагоричен е посочения в житието нищожен срок, в който Светите Седмочисленици са съставили Глаголицата и са започнали превода на първата християнска книга на славянски, без да направят езикова подготовка за езика на преводите. Не по-малко странно и необяснимо е пътуването им при папата в Рим и службата на Методий като епископ, а по-късно като архиепископ на папската институция, след като се знае, че тя е в нетърпими отношения с византийската патриаршия и нейния стопанин.

Нека си спомним, че славистиката доказва славянския произход на братята Кирил и Методий **основно** чрез „прекрасните“ преводи на Светото Писание от гръцки на инцидентно използван от тях славянски говор. И това било станало само въз основа на тяхната нова азбука и без всякаква езикова подготовка. Нещо повече, първите преводи са били успешно започнати в рамките на посочената най-много година и половина (като приемам: от началото на 862 до средата на 863 г.). Тази постановка е била поддържана упорито, но не и доказана, вече близо 200 години от обнародването на ЖК.

Става дума за подготовка, която би включвала изграждането на речников фонд, необходим за преводите на езиково богатата гръцка християнска книжнина и още по-важното, създаването на съответстващи на изходния говор граматични правила. Видите ли, като славяни, Братята са владеели отлично неизвестен солунски славянски диалект и са създали *ad hoc* в процеса на преводите, като **вторичен продукт**, великолепен славянски литературен език. При добро желание един задълбочен езиков анализ би могъл да установи реалните слова със славянски корен в езика на преводите.

А той е всъщност Кирило-Методиевият език (КМе).

Следва да се запитаме: Може ли така в процеса на преводите от гръцки на някакъв славянски говор да се изгради паралелен литературен език, при драматично

недостатъчен за гръцките текстове речников фонд и липса на установени граматични норми на славянския диалект? И ако предположим, че това е възможно, дали този писмен (литературен) език ще е славянски или неизвестно какъв друг?

Единственият начин да се потвърдят фантазиите на славистите за начина на създаването на писмеността на Кирил и Методий е да се преведе поне едно християнско съчинение на примитивния говор на някой съвременен етнос, който няма писменост на своя език. При това следва да се спазва указаната в Житието Кирилово и твърдо отстоявана от славистиката технологична последователност в подготовката и сътворяването на новата писменост. Несъмнено, резултатите от един такъв експеримент ще дадат вярно свидетелство за същността на Кирило-Методиевото дело. За целта би могло да се използва, да речем, говор на български цигани, а текст на превода да бъде поне Апракоса, написан на български църковнославянски език.

За да бъде експериментът чист, не трябва участващите да извършват никаква предварителна граматическа и лексикална подготовка на избрания цигански говор. Тук, накратко, ще дам моето виждане как би следвало да се осъществи един такъв алгоритъм, при което, като разбия цялостното му осъществяване на етапи, ще подсказва на читателя колко невъзможно е да се създаде една нова циганска азбука и с нейното решаващо използване в процеса на преводите, да се изгради литературен цигански език, еквивалентен на българския църковнославянски. И както се каза, всичко това за най-много година и половина.

1. Сформира се екип от филолози, сред които отлично запознати с възприетия за експеримента цигански диалект, с езика, на който се служи в днешната българска църква, т.е. с българския църковнославянски, както и с литературния български език. Поне един от тях следва да е високо компетентен граматик, владеещ споменатия диалект.

2. Съставя се пълна програма за осъществяването на проекта, за което следва да се предвиди време не по-дълго от периода между възлагането на Философа Константин на исканата през 862 г. от Растица помощ и фактическото бягство на Братята от Византия в средата на 863 г.

Видният славист проф. Петър Динеков изразява в статията си „Константин-Кирил Философ“ от Кирило-Методиевската енциклопедия, том II. 1995. с. 409 нещо твърде съмнително, за да не кажа абсурдно: „...вероятно е, че през 862-863 е станало окончателното оформяне на слав. азбука и са преведени най-необходимите богослужебни книги“. Колко ли дълъг е списъкът им?

3. Не следва да се допуска ползването на модерни технически средства и в т.ч. компютри.

4. Създава се графика на буквите, които да задоволяват фонетиката на възприетия цигански говор. Звуковото им съдържание може да се означава с букви от кирилицата.

5. Нужните за превода, но липсващи в циганския говор лексеми, не следва да се ползват директно от чужди речници, както това не е било правено от екипа на Кирил и Методий. Изключения могат да се допуснат при църковните термини и постове. (Основание за подобно изискване към работата на преводачите от IX век намирам в нищожния обем гръцки думи, извън споменатите току-що, който се срещат в Малкия речник на старобългарския език на Дора Иванова-Мирчева и А.Давидов).

6. Като резултат от завършените работи, експертите трябва да представят нова циганска азбука с указан начин на произношение на буквите, пълен речник на новия език и описание на неговите фонетични, морфологични и синтактични особености.

Резултатите от един такъв опит ще бъдат много по-убедителни от празнословието, изпълнило хилядите страници със славистки твърдения за създаването на литературния КМe „в движение” при превеждането на християнската книжнина на говора на неопределено племе солунски славяни. Тези думи говорят, че непосредствено след създаването на азбуката е започнало превеждането на Светото Писание, без да се споменава за предварително съществуващ или подготвен писмен (литературен) език. Ще добавя за пълнота, че славистите не говорят за създаден преди 863 г. език на преводите, който е, именно, езикът на Кирил и Методий. Традиционалистите споменават твърде рядко понятието славянска писменост, както и никъде не са я дефинирали, защото може би не могат или не искат да обяснят на читателите си що е това. Също така те избягват да споменават и езика на Кирил и Методий. Това се илюстрира отново от изказване на П. Динев в представата му за подготовката на въпросните преводи: „Фактът за създаването на слав. азбука и писменост е изключително важен. Първият въпрос е какво представя създадената азбука, след което възникват въпросите за извършените преводи и техния език” (пак там). Ето отново внушението, че основната заслуга на Кирил и Методий за успеха на преводите е създаването на азбуката, благодарение на която са били извършени те и чак накрая, като страничен продукт, се е получил техния литературен (писмен) език.

Резултатите от препоръчвания експеримент ще докажат или опровергават не оспорената от славистиката процедура на създаването на писмеността на Кирил и Методий в ЖК, за която толкова много се говори.

Ключови думи: цигански говор, циганска азбука, цигански литературен език.